

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Minimumloon al lang niet genoeg meer om rond te komen

Op zoek naar een nieuw anker voor de minimuminkomens

de Beer, P.T.

Publication date

2020

Published in

Denkend aan 14 euro

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

de Beer, P. T. (2020). Minimumloon al lang niet genoeg meer om rond te komen: Op zoek naar een nieuw anker voor de minimuminkomens. In *Denkend aan 14 euro: Over het minimumloon en de lage lonenindustrie* (pp. 157-169). Van Genneep.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Minimumloon allang niet genoeg meer om rond te komen. Op zoek naar een nieuw anker voor de minimuminkomens

Paul de Beer

In Saskia Boumans (red.). *Denkend aan 14 euro. Over het minimumloon en de lage lonenindustrie*. Amsterdam: Van Genneep, 2020, pp.157-170.

Van het traditionele kostwinnersmodel ...

Vroeger was het leven simpel.

Dit is een stelling die zeker niet in algemene opgaat, maar wel als het gaat om de relatie tussen de arbeidsmarkt en het armoedevraagstuk. Toen het traditionele kostwinnersmodel nog dominant was, ruwweg zo'n halve eeuw geleden, was de welstand van huishoudens een directe afgeleide van de arbeidsmarktpositie van de kostwinner. Immers, in het gros van de huishoudens kwam slechts één inkomen uit arbeid of onderneming binnen en dat bepaalde het welstandsniveau van het hele gezin. Dat was de reden dat de sociale partners in 1963 een afspraak maakten om een minimumloon van 100 gulden per week in te voeren dat voor een gezin met kinderen voldoende zou moeten zijn om fatsoenlijk van te leven. In 1969 werd die afspraak verankerd in de Wet op het minimumloon. Daarin werd het minimumloon vastgelegd als een wettelijk maand- of weekloon, geldend voor iedere werknemer van 23 jaar en ouder die het standaard aantal uren in een sector werkte. Iedere man met een volledige baan moest immers een minimumsalaris kunnen verdienen, ongeacht hoe lang de volledige werkweek in de sector was.

Het was ook de reden waarom in 1974 het niveau van de minimumuitkeringen aan het nettominimumloon werd gekoppeld, de zogenaamde netto-netto-koppeling. Wat een minimaal noodzakelijk inkomen voor een werknemersgezin was, moest ook het minimum zijn voor een gezin waarin dat arbeidsloon was weggefallen door werkloosheid, ziekte, arbeidsongeschiktheid of ouderdom.

Dit betekent overigens niet dat hiermee *alle* huishoudens van een minimuminkomen waren verzekerd. Het minimumloon gold immers niet voor zelfstandig ondernemers. Terwijl het nu soms lijkt of de zzp'er een nieuw verschijnsel is, waren er een halve eeuw geleden verhoudingsgewijs evenveel zelfstandigen als nu, namelijk een op de zes werkenden. Destijds was echter het uitgangspunt dat zij zelf verantwoordelijk waren voor hun levensonderhoud en geen bescherming van de overheid behoefden. In die tijd werden nog geen armoedecijfers gepubliceerd, maar het is niet onaannemelijk dat een aanzienlijk deel van die zelfstandigen, toen vaak als 'middenstanders' aangeduid, wel degelijk in armoede leefde: keuterboertjes, kleine winkeliers, ambachtslieden.

Een belangrijke component van de garantie van een minimuminkomen voor werknemersgezinnen was de koppeling van de hoogte van het minimumloon – en daarmee tevens het niveau van de minimumuitkeringen – aan de gemiddelde ontwikkeling van de cao-lonen, de zogenaamde regelloonindex. Daarmee werd impliciet uitgedrukt dat men armoede als een *relatieve* grootte beschouwde. Immers, het inkomen dat een gezin minimaal nodig had voor een fatsoenlijk bestaan werd gerelateerd aan het gemiddelde inkomensniveau in ons land. Steeg het loon van de gemiddelde werknemer (d.w.z. een kostwinner) met 5%, dan ging ook het inkomen van een gemiddeld gezin met

5% omhoog en moesten werknemers met een minimumloon en huishoudens met een minimumuitkering ook 5% meer krijgen opdat hun relatieve welstandsniveau op peil bleef.

... naar de heterogene arbeidsmarkt van vandaag

Een halve eeuw later, anno 2020, is de wereld radicaal veranderd en inderdaad een stuk complexer geworden. Waar de mannelijke kostwinner met een vaste voltijd baan in 1970 de standaard was – waarschijnlijk behoorde zo'n driekwart van de werknemers tot deze categorie en als de zelfstandigen worden meegerekend zo'n 80% van alle werkenden – is deze nu de uitzondering geworden. Van alle paren met een inkomen uit arbeid of onderneming zijn nu in 73% van de gevallen beide partners werkzaam. De tweeverdiener – al gaat het in twee van de drie gevallen feitelijk om anderhalf verdieners – is de nieuwe standaard geworden. Daarnaast is het aantal alleenstaanden fors gegroeid: in 2003 ging het om 27,5% van de huishoudens waarvan de partners tussen 15 en 65 jaar zijn, in 2018 om 33,6%. Eenpersoonshuishoudens kennen per definitie maximaal één persoon met inkomen uit arbeid of onderneming. Van alle werkenden is momenteel nog slechts zo'n 7% een mannelijke alleenverdiener die een gezin onderhoudt.

Behalve dat de mannelijke kostwinner als standaard-werknemer bijna is verdwenen, is ook de standaard baan van destijds niet langer de standaard. Hadden een halve eeuw geleden ruim twee op de drie werkenden een vaste voltijd baan, nu is dat nog maar iets meer dan een op de drie. Dat komt enerzijds door de explosieve groei van deeltijd banen – die weer direct samenhangt met de opmars van de werkenden vrouw – en anderzijds door de groei van flexibele banen en, sinds de eeuwwisseling, ook de opkomst van de zzp'er.

Het verdwijnen van zowel de standaardwerknemer als de standaard baan heeft grote consequenties voor de relatie tussen de arbeidsmarkt en armoede. De instrumenten die in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw werden ingevoerd om armoede te bestrijden, zijn in essentie echter gelijk gebleven. Het is nog steeds het minimumloon dat werknemers van een voldoende inkomen voor hun gezin moet verzekeren en het zijn nog steeds de daaraan gekoppelde minimumuitkeringen die huishoudens zonder werk van voldoende inkomen moeten voorzien. Maar feitelijk zijn die instrumenten niet meer geschikt om dit doel te realiseren. Dit is een belangrijke verklaring voor het feit dat de armoede in de afgelopen decennia is toegenomen en ook het aandeel arme werkenden lijkt toe te nemen.

Laat ik eerst aangeven waarom het minimumloon niet meer effectief is om armoede te voorkomen en vervolgens waarom dat ook geldt voor de sociale zekerheid.

Het minimumloon beschermt steeds minder werkenden

Zoals gezegd geldt het minimumloon in Nederland voor een voltijd baan. Wie in deeltijd werkt heeft naar rato van het aantal gewerkte uren recht op een deel van het minimumloon. Nu ongeveer de helft van de werknemers in deeltijd werkt, betekent dit dat het minimumloon voor deze groep geen garantie biedt voor een acceptabel gezinsinkomen. Nu hoeven de meeste werknemers met een deeltijd baan niet een heel gezin te onderhouden omdat zij niet de enige verdiener in het huishouden zijn. Als zij bijvoorbeeld een partner hebben die ook werkt, zal het inkomen van het huishouden doorgaans wel boven het minimumloon uitkomen. Maar ongeveer driekwart miljoen deeltijders, namelijk degenen die alleenstaande of alleenstaande ouder zijn, moeten alleen van hun eigen inkomen rondkomen. Zo'n 400.000 van hen werken minder dan 27 uur per week, wat overeenkomt met ongeveer 70% van een volledige werkweek. Het minimumloon garandeert voor hen dus ook niet

het bestaansminimum van een alleenstaande van 70% van het gezinsminimum. Voor zover deeltijdwerk een eigen keuze is, kan men dit als een eigen verantwoordelijkheid zien. Maar dit geldt zeker niet voor alle deeltijders. Van de deeltijders die alleenstaand of alleenstaande ouder zijn, wil bijna een derde, zo'n 180.000 personen, meer uren werken.

Naast deeltijders met een vast aantal uren per week is er ook een groeiende groep werknemers met een wisselend aantal uren: werknemers met een oproep-, afroep-, nuluren- of min-max-contract. Doordat het aantal uren dat zij werken onvoorspelbaar is en per week kan variëren, worden zij doorgaans slechts in beperkte mate door het minimumloon beschermd. In weken dat zij minder dan 70% van het normale aantal uren werken, kan hun loon gemakkelijk onder het minimumniveau voor een alleenstaande zakken. Oproep- en invalkrachten hebben van alle categorieën werkenden dan ook veruit het laagste gemiddelde inkomen (€ 9.400 per jaar tegenover gemiddeld € 42.900 voor alle werkenden).

Tot slot wordt de groeiende groep zzp'ers in het geheel niet door het minimumloon beschermd. Het inkomen van zzp'ers is niet alleen *gemiddeld* beduidend lager dan dat van werknemers (nl. 25% lager), de spreiding van hun inkomsten is ook aanzienlijk groter dan van werknemers. Hierdoor is het aandeel zelfstandigen dat behoort tot de 20% laagste (persoonlijke) inkomens vier maal zo groot als het aandeel de werknemers in deze inkomenscategorie.

Het voorgaande heeft twee belangrijke consequenties voor de relatie tussen de arbeidsmarkt en armoede. Ten eerste garandeert het minimumloon voor een steeds kleiner deel van de werkenden een inkomen dat voldoende is om een huishouden van te onderhouden – wat het oorspronkelijke doel was van het minimumloon. Ruwweg geldt dit nog slechts voor een op de drie werkenden, namelijk de werknemers met een vaste voltijdbaan. Ten tweede is de welstand van een huishouden steeds minder een directe afspiegeling van het inkomen van de kostwinner. De meeste meerpersoonshuishoudens hebben meer dan één inkomen uit arbeid of onderneming, zodat er geen eenduidige relatie meer bestaat tussen het arbeidsinkomen van individuen en de welstand van huishoudens. Veel personen met een laag inkomen behoren tot een huishouden dat niet arm is, waardoor een laag persoonlijk inkomen weinig meer zegt over iemands welstandsniveau. Omgekeerd kan men met een redelijk inkomen uit werk toch in of op de rand van armoede verkeren als men kostwinner is van een groot gezin – al komt dit minder vaak voor.

Waarom de armoede in Nederland groeit

De ingrijpende veranderingen op de arbeidsmarkt hebben ook belangrijke gevolgen voor de relatieve inkomenspositie van huishoudens die van een sociale uitkering afhankelijk zijn. Door de netto-netto-koppeling is het minimumniveau van de sociale uitkeringen gelijk op gegaan met het minimumloon van individuele werkenden. Echter, door de sterke groei van het aantal tweeverdieners is het gemiddelde inkomen van huishoudens beduidend sterker gestegen dan het gemiddelde loon van individuele werknemers. De inkomensstijging van huishoudens als gevolg van een groeiend aantal verdieners werkt echter *niet* door in het minimumloon en dus ook niet in de minimumuitkeringen. Als gevolg hiervan is het niveau van de minimumuitkeringen fors achtergebleven bij het gemiddelde inkomen van huishoudens. Simpel gezegd is het minimumuitkeringsniveau nog altijd gebaseerd op een traditioneel eenverdienersgezin, terwijl een doorsnee huishouden tegenwoordig anderhalf inkomen heeft. Als we armoede interpreteren als een *relatief* inkomensstekort – zoals impliciet in het koppelingsmechanisme ligt besloten – zijn huishoudens die afhankelijk zijn van een minimuminkomen dus steeds armer geworden.

Merkwaardig genoeg wordt in Nederlandse rapportages over armoede nooit van een relatief armoedebegrip uitgegaan, maar van een absolute armoedestandaard. Zo hanteert het Sociaal en Cultureel Planbureau het 'niet veel maar toereikend' criterium. Dit is gebaseerd op een 'mandje' van goederen en diensten die je in Nederland minimaal nodig hebt om een fatsoenlijk bestaan te kunnen leiden. Een huishouden dat niet voldoende besteedbaar inkomen heeft om dit mandje aan te schaffen, wordt als arm beschouwd. Dit minimaal benodigde inkomen wordt ieder jaar aangepast aan de prijsstijging van de goederen en diensten in het mandje, oftewel aan de inflatie. Anders gezegd: de koopkracht van huishoudens die zich precies op de armoedegrens bevinden wordt over de tijd constant gehouden. Als de prijzen met 2% stijgen wordt de armoedegrens ook met 2% verhoogd. Stel echter dat het gemiddelde huishoudensinkomen met 3% stijgt, dan blijft een huishouden dat zich op de armoedegrens bevindt dus 1% achter bij de gemiddelde inkomensontwikkeling.

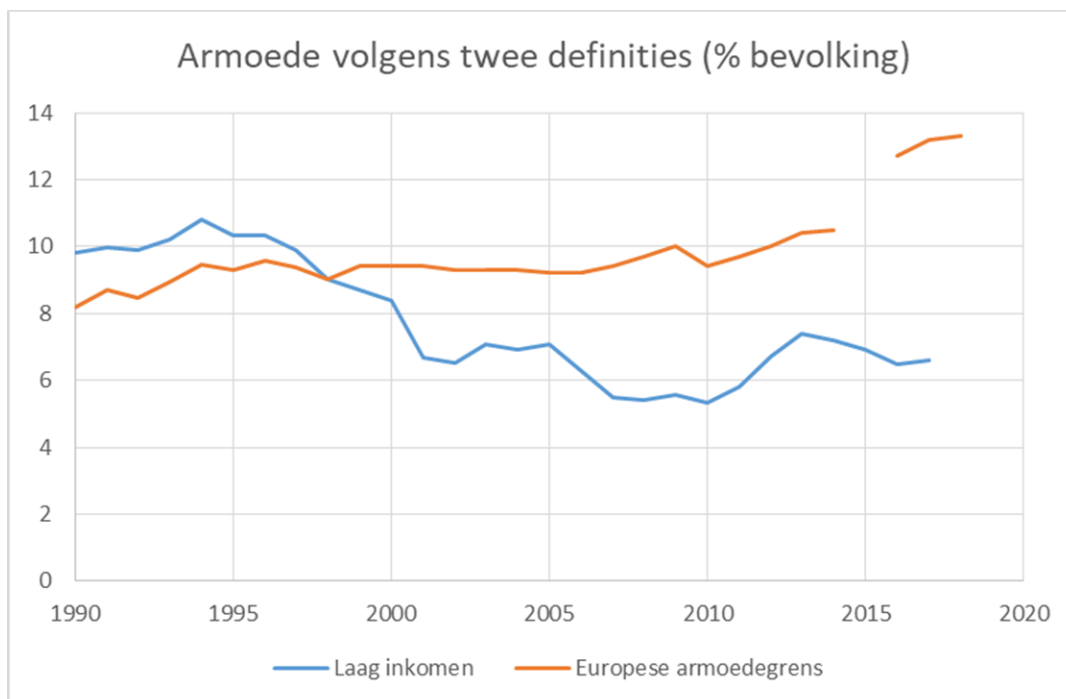
Hetzelfde geldt voor de zogenaamde lage-inkomensgrens die het Centraal Bureau voor de Statistiek hanteert. Ook dit is een vast bedrag (oorspronkelijk gebaseerd op het niveau van de bijstandsuitkering in het jaar 1979) dat jaarlijks wordt aangepast aan de inflatie. Het gebruik van dergelijke absolute armoedegrenzen impliceert, dat als de koopkracht van de huishoudens met een laag inkomen op peil blijft, de omvang van de armoede ook gelijk blijft, zelfs als hun achterstand ten opzichte van het gemiddelde huishouden steeds groter wordt.

Zoals gezegd duidt het feit dat het minimumloon en de minimumuitkeringen in Nederland gekoppeld zijn aan de gemiddelde loonontwikkeling erop dat armoede oorspronkelijk juist als een *relatief* fenomeen werd beschouwd. Op grond hiervan is de zogenaamde Europese armoededefinitie de meest geschikte maatstaf voor armoede. Volgens deze definitie is men arm als men deel uitmaakt van een huishouden waarvan het (gestandaardiseerde besteedbare) inkomen lager is dan 60% van het mediane (middelste) huishoudensinkomen. Als het mediane inkomen met 5% stijgt, stijgt de armoedegrens dus ook met 5%.

Hoe belangrijk de keuze van de armoededefinitie is, blijkt als we de lange-termijntrend in het percentage arme huishoudens in Nederland in kaart brengen. Volgens de relatieve Europese armoedegrens is de armoede gestegen van 8,2% in 1990 naar 10,5% in 2014. Hierna heeft het CBS hierover geen cijfers meer gepubliceerd – hetgeen op zich al veelzeggend is. Op basis van cijfers van het Europese statistische bureau Eurostat bedroeg de armoede in 2018 zelfs 13,3%, maar het is niet duidelijk of deze cijfers aansluiten bij de oudere Nederlandse cijfers. Volgens de lage-inkomensgrens van het CBS is de armoede in die periode juist fors gedaald van 9,8% in 1990 en 10,8% in 1994 naar 5,4% in 2008, aan de vooravond van de crisis, en 6,6% in 2017. (Voor het 'niet-veel-maar-toereikend'-criterium van het SCP zijn geen cijfers over deze gehele periode beschikbaar.) De ontwikkeling van de armoede op basis van de Europese armoedegrens duidt erop dat de inkomensverschillen tussen huishoudens in ons land groter zijn geworden en dat de armste huishoudens qua koopkracht zijn achtergebleven bij het gemiddelde huishouden. De ontwikkeling van de armoede op basis van de lage-inkomensgrens laat zien dat de armste huishoudens qua koopkracht ook hebben geprofiteerd van de algehele welvaartsstijging in ons land, zij het in mindere mate dan het gemiddelde huishouden.

Deze cijfers illustreren dat de keuze van een armoededefinitie geen 'neutrale' technische exercitie is die aan de deskundigen kan worden overgelaten. Het is bij uitstek een politieke keuze die voortvloeit uit de vraag wat men als armoede beschouwt en dus maatschappelijk onwenselijk vindt. Is armoede

primair een absoluut concept, dat wil zeggen dat men uitgaat van een bepaald welstandsniveau of consumptiepakket dat men minimaal noodzakelijk acht en dat niet (direct) wordt beïnvloed door de algehele welvaartsontwikkeling in een land? Of is armoede een relatief concept, dat aanduidt dat een groep een te grote achterstand in welstand heeft ten opzichte van wat in een land de standaard of het gemiddelde is? Aangezien in Nederland de minimuminkomens gekoppeld zijn aan de gemiddelde loonontwikkeling, is daarmee impliciet gekozen voor een relatieve armoedemaatstaf. Het zou dus het meest logisch zijn om in Nederland consequent de relatieve Europese armoedegrens te hanteren. In dat geval zou de onvermijdelijke conclusie moeten luiden dat het armoedebeleid in de afgelopen decennia heeft gefaald: de armoede is nu beduidend groter dan aan het begin van de jaren negentig en is vooral na 2005 substantieel gegroeid (al is niet precies duidelijk hoe sterk).

Uitgangspunten voor toekomstig minimuminkomensbeleid

De hiervoor geschetste veranderingen op de arbeidsmarkt en in de inkomensverhoudingen maken het onvermijdelijk dat het beleid met betrekking tot het minimumloon en de minimumuitkeringen in de toekomst op een nieuwe leest wordt geschoeid. De koppeling van het minimumloon aan de loonontwikkeling van een vaste voltijd baan en de netto-netto-koppeling van de minimumuitkeringen aan het minimumloon passen niet meer in een samenleving waarin de (mannelijke) alleenverdiener met een vaste voltijd baan niet langer de standaard is, maar een uitzondering is geworden. Het probleem is evenwel dat er ook geen nieuwe standaardarbeidsrelatie voor in de plaats is gekomen: er is geen standaard deeltijd baan of een standaard verdienertype dat de oude rol van de mannelijke kostwinner met een vaste voltijd baan zou kunnen overnemen. We moeten dus op zoek naar een nieuw anker voor het inkomensbeleid. Het is te vroeg om hiervoor heel concrete suggesties te kunnen doen. Er is in de eerste plaats meer studie en discussie over dit onderwerp nodig. Het is opmerkelijk dat daarmee nog altijd geen begin is gemaakt – noch door de politiek, noch door de sociale partners.

Ik volsta hier met enkele suggesties voor de richting waarin we zouden kunnen denken als we op zoek gaan naar zo'n nieuw anker. Ik begin met enkele gedachten over een nieuwe grondslag voor het minimumloon en vervolg met enkele ideeën met betrekking tot de minimumuitkeringen.

Naar een nieuw anker voor het minimumloon ...

Aangezien er geen standaardbaan met een standaard (voltijd) arbeidsduur meer bestaat, is het niet langer logisch om uit te gaan van een minimumloon voor een standaardbaan. Dit betekent dat het minimumloon in de toekomst een minimumuurloon moet worden in plaats van een minimumbeloning per week of per maand. Als we met het minimumloon de beloningsverhoudingen in de onderste helft van de loonverdeling willen fixeren, zou dit minimumuurloon moeten worden gekoppeld aan het gemiddelde (of mediane) uurloon. Hier staat nadrukkelijk *niet* cao-loon, want de feitelijke uurloonontwikkeling wijkt doorgaans (in positieve zin) af van de cao-lonen, als gevolg van zogenaamde incidentele loonsverhogingen.

Op welk niveau het minimumuurloon moet worden vastgesteld is in essentie een politiek vraagstuk. Maar een logisch uitgangspunt zou kunnen zijn dat het gemiddelde aantal uren per week dat werknemers in Nederland werken (momenteel is dit ongeveer 31 uur) voldoende zou moeten om als alleenstaande van rond te komen. Als dit gemiddelde aantal uren verandert (bijvoorbeeld doordat meer mensen in deeltijd werken), zou de standaard voor de berekening van het minimumuurloon dus ook moeten veranderen.

Deze alternatieve grondslag voor het minimumloon garandeert nog niet dat iedere werkende voldoende inkomen heeft voor een fatsoenlijk bestaan. Zo geldt het minimumloon niet voor zelfstandigen. Het huidige kabinet overweegt om een minimumuurtarief voor zzp'ers in te voeren, maar het is zeer de vraag of dit een doeltreffend instrument is. Feitelijk kan dit minimumtarief alleen worden toegepast bij zzp'ers die een overeengekomen aantal uren voor een opdrachtgever werken. Daarbij is echter al snel sprake van schijnzelfstandigheid. In die gevallen ligt het meer in de rede om deze zzp'ers als werknemers te beschouwen en als zodanig te behandelen. Een verruiming van het werknemersbegrip lijkt hier dan ook effectiever dan een apart minimumtarief voor zelfstandigen.

Ook werknemers met een klein en/of wisselend aantal uren zullen door een minimumuurloon nog niet verzekerd zijn van voldoende inkomen om van te leven. Aangezien veel van deze werknemers niet alleen van hun eigen inkomen hoeven rond te komen, omdat hun huishouden meer verdieners telt, ligt het niet in de rede een minimuminkomen te garanderen door werkgevers te verplichten hen minimaal een bepaald aantal uren te werk te stellen. Voor degenen die onvoldoende uren kunnen werken om in hun levensbehoeften te voorzien lijkt het beter om hen aanvullende inkomensondersteuning te bieden. Dat zou bijvoorbeeld kunnen in de vorm van '*in work benefits*', zoals de Amerikaanse *Earned Income Tax Credit* (EITC). Deze komt erop neer dat men een aanvulling krijgt op het loon tot het sociaal minimumniveau. Door deze aanvulling geleidelijk te verminderen naarmate men meer verdient, kan men voorkomen dat er een armoedeval ontstaat en werkenden geen prikkel meer hebben om meer uren te gaan werken.

... en een nieuwe grondslag voor de minimumuitkeringen

Het primaire doel van een sociaal minimum is om te voorkomen dat huishoudens zonder eigen (primaire) inkomen in armoede verkeren. Het is daarom logisch om het niveau van het sociaal minimum gelijk te stellen aan de armoedegrens. Zoals hiervoor betoogd zou de Europese armoedegrens van 60% van het gestandaardiseerde mediane huishoudensinkomen hiervoor een

voor de hand liggend anker zijn. Tegelijkertijd is de keuze voor 60% op zichzelf willekeurig en zou de politiek ook een ander percentage kunnen vaststellen dat men acceptabel vindt. Om de gedachten te bepalen: die 60% komt neer op een netto-maandinkomen voor een alleenstaande van € 1.325 per maand (inclusief vakantietoeslag). Dit is een derde hoger dan de bijstandsuitkering van een alleenstaande. Een dergelijke sterke verhoging van het sociaal minimumniveau is op afzienbare termijn niet reëel, maar als we daadwerkelijk willen waarborgen dat huishoudens met een minimumuitkering niet in armoede verkeren, zou het sociaal minimum wel geleidelijk naar de gekozen armoedegrens moeten toegroeien.

Door het sociaal minimumniveau op een andere wijze te verankeren dan het minimum(uur)loon wordt de netto-netto-koppeling opgeheven en kunnen sociaal minimum en minimumloon in de loop van de tijd steeds verder uit elkaar gaan lopen. Hierdoor is het goed denkbaar dat een huishouden met een minimumuitkering een hoger inkomen heeft dan een persoon met een voltijdbaan die het minimumuurloon verdient. Dit lijkt het probleem van de armoedeval te vergroten: als een uitkeringsgerechtigde tegen het minimumloon gaat werken, kan dit met een inkomensachteruitgang gepaard gaan. Dit is echter alleen het geval als we blijven uitgaan van een minimumuitkering voor een *huishouden*.

Het wordt tijd om de gedachte achter de 1990-generatie nieuw leven in te blazen, zoals die al in 1985 in het Beleidsplan Emancipatie werd geïntroduceerd. De 1990-generatie omvat iedereen die in 1972 of later is geboren (en dus in 1990 18 jaar of ouder was) en geacht wordt economisch zelfstandig te zijn. Hieraan werd destijds wel de plicht gekoppeld om via werk in het eigen levensonderhoud te voorzien, maar *niet* het zelfstandige recht op een uitkering indien men daartoe niet in staat is. Als gevolg hiervan is met name de bijstandsuitkering een gezinsuitkering gebleven, in plaats van een individueel uitkeringsrecht. Gezien de sterk gestegen arbeidsdeelname van (gehuwde) vrouwen en de vervanging van het eenverdienersmodel door het tweeverdienersmodel – precies wat het Beleidsplan Emancipatie uit 1985 beoogde – zou de logische volgende stap de individualisering van de uitkeringsaanspraken zijn. Dit zou betekenen dat paren die een bijstandsuitkering ontvangen niet alleen beiden de plicht hebben om werk te zoeken, maar ook een individueel uitkeringsrecht hebben, zodat de een zijn/haar uitkering behoudt als de ander werk vindt. Hiermee zou het uitgangspunt van economische zelfstandigheid ook het sluitstuk gaan vormen van het socialezekerheidsstelsel.

Nu de arbeidsmarkt in een halve eeuw een compleet nieuw aangezicht heeft gekregen, wordt het hoog tijd dat we de wijze waarop we zowel een minimumbeloning als een minimuminkomen voor huishoudens willen garanderen, daaraan aanpassen. Dat vereist zeker nog veel studie en discussie. Alle reden om daar snel een begin mee te maken.